



آموزش کارآفرینی در سیستم های آموزشی بر عملکرد کارآفرینی در ایران و انگلستان

Entrepreneurship training in educational systems on entrepreneurial performance in Iran and England

برسا پردلی^{1*}، حسین آریایی نژاد²، حمیدرضا پردلی³

¹دانشجوی کارشناسی مدیریت کسب و کار دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان

²عضو هیات علمی گروه مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان

³عضو هیات علمی گروه زیست شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان

نویسنده مسئول: برسا پردلی

barsa.pordeli@yahoo.com

چکیده

چالش اشتغال با موضوع کار و بیکاری یکی از مهمترین مسایل اجتماعی روز در کشور، شهر و روستا به شمار میآید. دلایلی نظیر پایین بودن ظرفیت بازار کار، امکان ایجاد اشتغال برای همه را از بین برده است. سیاست ها و استراتژی های مختلفی در سراسر جهان برای کاهش بیکاری اتخاذ شده است. در میان انتخاب شده ترین راه حل جایگزین برای مشکل بیکاری، کارآفرینی است. برای دستیابی به رشد اقتصادی و کاهش میزان بیکاری، تشویق افراد به کارآفرینی و آموزش نسل جدید کارآفرینان ضروری است. هدف از آموزش کارآفرینی تربیت دانش آموزان برای کسب مهارت ها، ایده ها و توانایی های مدیریتی و ظرفیت های خوداشتغالی به جای استخدام با حقوق است. هدف دیگر کمک به دانش آموزان است تا با ایجاد نگرش های مثبت نسبت به کارآفرینی، کسب و کار را به عنوان یک شغل در نظر بگیرند. در دو دهه گذشته، آموزش نوآوری و کارآفرینی در برخی کشورها نظیر انگلستان و ولز، چین، پاکستان، عمان و ... ترویج شده است.

در مدارس ایران آموزش های با رویکرد کارآفرینی با توجه به ساختار آموزشی موعود، در وضعیت نامناسبی قرار دارد و ضعف های موجود در برنامه درسی کارآفرینی موجب گردیده تا ظرفیت های کارآفرینانه دانش آموزان بالفعل نگردد. در سالیان گذشته آموزش کارآفرینی در مدارس ایران مورد توجه قرار گرفته و تغییراتی در برنامه درسی انجام گرفته است. با این وجود پژوهش های انجام شده حاکی از آن است که این تغییرات کافی نبوده و نیازمند بازنگری در ابعاد مختلف برنامه درسی کارآفرینی در مدارس ایران می باشد. در انگلستان، آموزش کارآفرینی به عنوان یک اولویت در تمام سطوح آموزشی شناخته شده است. در این کشور، آموزش سازمانی رسمی است چشم انداز ابتکارات در زمینه حمایت از آموزش سازمانی کارآفرینی در بریتانیا بسیار متنوع بوده و توسط مؤسسات یا افراد، معلمان و/یا دانش آموزان تدوین و طراحی می شود. برنامه های مختلف، مسابقات سازمانی برای دانش آموزان، منابع آنلاین و پورتال وب هایی که حاوی اطلاعات مفید در مورد کارآفرینی در مدارس را ارائه می دهند بخشی از این اقدامات و ابتکارات هستند. این مقاله مروری بر اهمیت آموزش کارآفرینی و مقایسه مختصری از روش آموزش آن در ایران و انگلستان و ولز دارد.

کلمات کلیدی

آموزش کارآفرینی، سیستم های آموزشی، عملکرد کارآفرینی



مقدمه

چالش اشتغال با موضوع کار و بیکاری یکی از مهمترین مسایل اجتماعی روز در کشور، شهر و روستا به شمار میآید. دلایلی نظیر پایین بودن ظرفیت بازار کار، امکان ایجاد اشتغال برای همه را از بین برده است (خسروی پور و همکاران 1397). در حال حاضر بیکاری دغدغه جهانی همه کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه است. نرخ بیکاری در سراسر جهان به ویژه با فروپاشی اخیر جهانی افزایش یافته است. سیاست ها و استراتژی های مختلفی در سراسر جهان برای کاهش بیکاری اتخاذ شده است. در میان انتخاب شده ترین راه حل جایگزین برای مشکل بیکاری، کارآفرینی است. زیرا کارآفرینی به طور فزاینده ای به عنوان عامل مهم رشد اقتصادی، نوآوری و ایجاد شغل در نظر گرفته می شود (اقتدار و همکاران 2020). بنابراین برای دستیابی به رشد اقتصادی و کاهش میزان بیکاری، تشویق افراد به کارآفرینی و آموزش نسل جدید کارآفرینان ضروری است، چراکه صاحب نظران علوم اقتصادی، اجتماعی و مدیریت بر این اعتقادند که در شرایط کنونی، اصلی ترین منبع برای تأمین پایدار اشتغال و رفع واقعی بیکاری، وجود نیروی انسانی مستعد و خلاق است که با ترسیم دورنمای جدیدی از زندگی، ترکیب نوینی از منابع محدود را در اختیار بگذارد. وجود چنین منابع انسانی خلاق آینده امیدبخشی را نوید می دهد و به این ترتیب فرهنگ خطرپذیری، رقابت و نواندیشی را ترویج می نماید (امیا و همکاران 1401).

فرایند تغییر و تحول مستمر و پرشتاب در آغاز هزاره سوم میلادی، از عمده ترین جریان های حاکم بر حیات بشری و از مهم ترین مشخصات بارز آن به شمار می رود و فرایند کارآفرینی و خلاقیت که اساس و بسترساز تغییر و تحول و دگرگونی است در این خصوص نقش بنیادین و تعیین کننده ایفا می کند. آموزش کارآفرینی می تواند نقش بسیار مهمی در تغییر دیدگاه های دانشجویان در جهت خوداشتغالی و کارآفرینی ایفا نموده و از طریق آموزش مهارت های لازم جهت کارآفرینی، آنها را برای اشتغال در بازار کار خود اشتغالی آماده نماید (خسروی پور و همکاران 1397).

با این حال، توسعه کارآفرینی و تغییر ذهنیت مردم نسبت به کارآفرینی، خود چالشی برای تقریباً همه کشورها است. سیاست گذاران استراتژی ها و تکنیک های متعددی را برای ارتقای کارآفرینی اتخاذ کرده اند. یکی از راهبردها ارائه آموزش کارآفرینی به مردم برای افزایش سطح کارآفرینی است. آموزش کارآفرینی انگیزه، دانش و مهارت هایی را برای دانش آموزان فراهم می کند که برای راه اندازی یک سرمایه گذاری موفق ضروری هستند. هدف از آموزش کارآفرینی تربیت دانش آموزان برای کسب مهارت ها، ایده ها و توانایی های مدیریتی و ظرفیت های خوداشتغالی به جای استخدام با حقوق است. هدف دیگر کمک به دانش آموزان است تا با ایجاد نگرش های مثبت نسبت به کارآفرینی، کسب و کار را به عنوان یک شغل در نظر بگیرند (اقتدار و همکاران 2020).

در دو دهه گذشته، آموزش نوآوری و کارآفرینی در برخی کشورها نظیر چین، پاکستان، عمان و ... ترویج شده است و در نتیجه، آموزش و برنامه های آموزشی کارآفرینی در کالج ها و دانشگاه ها با سرعتی سریع گسترش یافته است. به عنوان نمونه در چین بر اساس جدیدترین داده های موجود، در پایان سال 2018، بیش از 28000 دوره حضوری و 4100 دوره آنلاین ارائه شده است. بیش از 27000 مدرس تمام وقت در دوره های نوآوری و کارآفرینی به کار گرفته شده اند و 13000 بستر نوآوری و تمرین کارآفرینی در دانشگاه در کالج ها و دانشگاه های دولتی در سراسر چین طراحی شده است. علاوه بر این، بیش از



93000 کارشناس موضوعی، که در چین به عنوان استعدادهای برجسته از صنایع مختلف شناخته می‌شوند، توسط کالجها و دانشگاهها به کار گرفته شده‌اند تا به عنوان مربی پاره وقت در برنامه‌های آموزش نوآوری و کارآفرینی خدمت کنند(ژائو و همکاران 2022).

کارآفرینی در نتیجه تأثیر مثبت آن بر رشد اقتصادی و اجتماعی جهانی محبوبیت پیدا کرده است. به عنوان یک فرآیند خلاقانه و نوآورانه که منجر به افزایش بازده، ایجاد فرصت‌های جدید، تقویت و گسترش کسب و کارها، ارتقای برنامه‌های رفاهی و تقویت اقتصاد یک ملت است، در نظر گرفته می‌شود. کارآفرینان نقش مهمی در پیشرفت و شکوفایی اقتصاد یک کشور و رفاه شهروندان، افزایش اشتغالزایی و ایجاد نوآوری دارند. بیش از 582 میلیون کارآفرین در سراسر جهان وجود دارد که 274 میلیون کارآفرین زن هستند (خورام و همکاران 2022).

کارآفرینی موتور محرکه توسعه اقتصادی کشورهاست و کارآفرینان موفق قهرمانان ملی و سازندگان دنیاهای جدید خوانده می‌شوند. یکی از دلایل بیکاری دانش‌آموختگان، عدم کسب مهارت و یادگیری است که با نوع آموزش و نظام آموزشی ارتباط مستقیم دارد، کشورهایی نظیر امریکا، ژاپن، آلمان و فنلاند آموزش کارآفرینی را محور اساسی برنامه‌های آموزشی خود به ویژه در پایه‌های ابتدایی خود قرار داده‌اند و با این کار عملاً به دانش‌آموختگان خود می‌آموزند که چگونه در حین یادگیری علم کار کنند، یعنی به آنها می‌آموزند که چگونه یک ایده یا یک فکر تازه را به محصولی جدید تبدیل کنند(طغرایی و همکاران 1398).

آموزش کارآفرینی در مدارس در تمام سطوح باعث تقویت قصد کارآفرینی، پرورش شایستگی کارآفرینی، منجر به فعالیت کارآفرینانه در بین دانش‌آموزانی که در چنین دوره‌هایی شرکت می‌کنند، و عملکرد مالی آنها را به عنوان کارآفرین و در انجام کارها بهبود می‌بخشد. بنابراین، اشتغال را افزایش داده و رشد اقتصادی را تسهیل می‌کند. در میان اقتصاددانان اتفاق نظر وجود دارد که کارآفرینی می‌تواند نقش مهمی یا حتی حیاتی در رشد اقتصادی و اشتغال داشته باشد(ژائو و همکاران 2022).

آموزش کارآفرینی در ایران

در مدارس ایران آموزشهای با رویکرد کارآفرینی با توجه به ساختار آموزشی موعود، در وضعیت نامناسبی قرار دارد و ضعفهای موجود در برنامه درسی کارآفرینی موجب گردیده تا ظرفیتهای کارآفرینانه دانش‌آموزان بالفعل نگردد. در مدارس کشور به برنامه درسی کارآفرینی به عنوان یک موضوع با اهمیت پرداخته نمی‌شود و تربیت دانش‌آموزانی که دارای مهارتها و نگرشهای کارآفرینی باشند، در اولویت اهداف نمی‌باشد لذا فارغ التحصیلان مدارس تواناییهای لازم جهت ورود به دنیای کسب و کار را کسب نمی‌کنند(طیب نیا و همکاران 1401).

آموزش کارآفرینی در ایران در گذشته به صورت ارایه درس حرفه و فن در مقطع راهنمایی و طرح کاد در دوره متوسطه نظام قدیم بود که کارایی موثری نداشت و فقط در حد آشنایی با مبانی کار و مهارت بود. در سالیان گذشته نیز در سطح دانشگاهی درس مبانی کارآفرینی به عنوان یک درس اختیاری در سرفصل آموزشی برخی رشته‌ها در نظر گرفته شد و نهایتاً رشته مدیریت کسب و کار در مقایسه مختلف تحصیلی دایر گردید که باز هم عملاً در آنها کارآفرینی آموزش داده نمی‌شد و فقط به ارایه مباحث تئوریک در این زمینه پرداخته می‌شد.



در سالیان گذشته آموزش کارآفرینی در مدارس ایران مورد توجه قرار گرفته و تغییراتی در برنامه درسی انجام گرفته است. با این وجود پژوهش های انجام شده حاکی از آن است که این تغییرات کافی نبوده و نیازمند بازنگری در ابعاد مختلف برنامه درسی کارآفرینی در مدارس ایران می باشد (حقیقی و همکاران 2018)

آموزش کارآفرینی در انگلستان

در انگلستان، آموزش کارآفرینی به عنوان یک اولویت در تمام سطوح آموزشی شناخته شده است. در این کشور، آموزش سازمانی رسمی است و بخشی از موضوعات "شخصی، اجتماعی و آموزش بهداشتی" و «رفاه اقتصادی و توانایی مالی» است. در ایرلند شمالی نیز، آموزش سازمانی رسمی وجود دارد و در آن مباحثی از "توسعه شخصی و درک متقابل" و "یادگیری برای زندگی" تدریس می شود. در اسکاتلند، آموزش سازمانی به عنوان یک هدف فرا درسی در تمام سطوح تحصیلات مدرسه شناخته شده است. این برنامه درسی به دلیل استقلال بالا در سیستم آموزشی در صلاحیت مقامات محلی است. در برخی از مدارس، در داخل برنامه درسی و در برخی دیگر به عنوان یک فعالیت فوق برنامه ارائه می شود.

در ولز، آموزش کارآفرینی به رسمیت شناخته شده است و شامل موضوعاتی نظیر "آموزش شخصی و اجتماعی" است که در مدارس ابتدایی است، در آموزش متوسطه یک موضوع اجباری جداگانه تحت عنوان "مشاغل و دنیای کار" (Careers and the World of Work) وجود دارد. چشم انداز ابتکارات در زمینه حمایت از آموزش سازمانی کارآفرینی در بریتانیا بسیار متنوع بوده و توسط مؤسسات یا افراد، معلمان و/یا دانش آموزان تدوین و طراحی می شود. برنامه های مختلف، مسابقات سازمانی برای دانش آموزان، منابع آنلاین و پورتال وب هایی که حاوی اطلاعات مفید در مورد کارآفرینی در مدارس را ارائه می دهند بخشی از این اقدامات و ابتکارات هستند.

نمونه هایی از ابتکارات در حال انجام آموزش کارآفرینی

در کاردیف در ولز، اقدامات واقعی و برنامه ریزی هایی برای توسعه آموزش کارآفرینی انجام می شود. هر سال، ۳۵۰ کارآفرین به مدارس راهنمایی، دبیرستان ها و دانشگاه ها می روند برگزارکنندگان این برنامه ها معتقدند لازم نیست که آنها حتما یک کسب و کار راه اندازی کنند. همین که مانند یک کارآفرین فکر کنند، خیلی مهم است. حالا در هر زمینه ای که باشد آنها می توانند به تنهایی یا با دیگران یک شرکت تاسیس کنند. مهم اینست که آنها متوجه می شوند که این کار شاید به آن دشواری که فکر می کردند، نیست.

ایده های بزرگ ولز (BIG IDEAS WALES)

یک پورتال آنلاین است که به عنوان یک مرکز پشتیبانی نیز کار می کند و ایده های بزرگ ولز را جمع آوری می کند این پورتال شامل تعدادی مطالعه موردی، مطالب و راهنمایی هایی در مورد وضعیت های مختلف در زندگی یک کارآفرین مثل روابط با مشتریان، استخدام افراد و غیره است. پورتال به صورت رایگان برای همه قابل دسترسی است و عمدتاً خدمات جوانان 5 تا 25 ساله را هدف قرار می دهد

مسابقات مقدماتی ملی (NATIONAL PRIMARY COMPETITION)



یک مسابقه ولزی برای دانش آموزان است. هدف آن توسعه مهارت های سازمانی، سواد اعداد به روشی لذت بخش است. این رقابت بر مجموعه ای از مهارت های کارآفرینی متمرکز است شامل نگرش، خلاقیت، روابط و سازمان. این برنامه دانش آموزان دبستان را هدف قرار می دهد و مدارس از تمام مناطق ولز در این مسابقه شرکت می کنند و ابتدا به فینال منطقه ای و برندگان آن در فینال ولز شرکت می کنند.

کارآفرینی خلاق در مدارس (CREATIVE ENTREPRENEURSHIP IN SCHOOLS)

کارآفرینی خلاق در مدارس یک ابتکار بین المللی است که در جمهوری چک، دانمارک، استونی، لیتوانی، فنلاند، لهستان، اسلوانی و بریتانیا اجرا شده است. هدف اصلی این ابتکار این است که یک انجمن آنلاین برای به اشتراک گذاشتن شیوه های خوب در آموزش کارآفرینی ایجاد شود. وب سایت پروژه حاوی مطالب، پیوندها و مراجع جالب زیادی است، هدف این طرح مدارس متوسطه است و تقریباً 200 مدرسه از همه کشورهای همکار در این امر مشارکت دارند.

از مقایسه سیستم آموزش کارآفرینی در ایران با انگلستان و ولز می توان به این یافته ها دست یافت که مفاهیم مورد آموزش در برنامه آموزش کارآفرینی استی از تئوریهای برنامه ریزی درسی و با بهره گیری از تجربیات برنامه ریزی آموزشی کشورهای پیشرو استفاده شود؛ همچنین رو شهای تدریس متناسب با محتوای آموزش کارآفرینی از بین سیستم های تجربه شده این کشورها برای اثرگذاری بیشتر انتخاب گردد تا نیازی به آزمون و خطا مشابه سیستم آموزشی فعلی کشور نباشد.

منابع

- امیا، رضا. دیده خانی، حسین. سعیدی، پرویز. (1401). شناسایی عوامل موثر بر توسعه آموزش کارآفرینی در نظام آموزش عالی ایران، فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال شانزدهم، شماره 3، پاییز 1401: 93-116.
- محمد رضا طیب نیا، محمد رضا. کریمی، آصف. یزدانی، حمید رضا. کیهانی، محمد. (1401). واکاوی برنامه درسی کارآفرینی در مدارس با مطالعه تطبیقی مدارس 9 کشور اروپایی، فصلنامه توسعه کارآفرینی، دوره 15، شماره 3، پاییز 1401: 499-518.
- ایمانی، محمد تقی. (1388). آموزش کارآفرینی در دانشگاهها: چهارچوبی برای برنامه ریزی، اجرا و ارزیابی برنامه های کارآفرینی، فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی، شماره اول، پاییز 88: 27-50.
- طغرای، محمد تقی. میرواحدی، سید سعید. هاشمی، سمیه. (1398). طراحی الگوی آموزش کارآفرینانه در مدارس، فصلنامه نوآوری های آموزشی، شماره 71، سال هجدهم، پاییز 1398: 59-83.
- خسروی پور، بهمن. برادران، مسعود. غنیان، منصور (1397) روش های آموزشی تأثیرگذار در کارآفرینی دانشجویان از دیدگاه دانش آموزان رشته های کشاورزی (مورد مطالعه: دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان)، فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی کارآفرینانه در کشاورزی، دانشگاه علوم و منابع طبیعی خوزستان، شماره 4، پاییز 1397: 65-73.

Iqtidar A. Shah, Sohail Amjed & Said Jabooob (2020) The moderating role of entrepreneurship education in shaping entrepreneurial intentions. *Journal of Economic Structures* volume 9, Article number: 19.



Shahzad Khuram* Hina Ahmed Shahzad Ali 2022 The impact of entrepreneurial education on the propensity of business students to support new ventures: A moderated mediation model ,ORIGINAL RESEARCH article ,Front. Psychol., 22 November 2022 Sec.OrganizationalPsychologyVolume13.

Yubing Zhao Xianzhou Zhao Jingyi Shi Hongpu Du Rob Kim Marjerison& Chuanyu Peng mpact of entrepreneurship education in colleges and universities on entrepreneurial entry and performance 2022 Economic Research-Ekonomska Istraživanja Volume 35, 2022 - Issue 1Pages 6165-6184

Haghighi, N. F., Mahmoudi, M., & Bijani, M. (2018). Barriers to entrepreneurship development in Iran' s higher education: A qualitative case study. Interchange, 49(3), 353-375.

Entrepreneurship education in the United Kingdom. www.schooleducationgateway.eu